

Heti összefoglaló

(2009. szeptember 7-13.)

Hazai folyamatok

A **bruttó hazai termék** 2009 második negyedévében 7,5 százalékkal zsugorodott az előző év azonos időszakához viszonyítva, az előző negyedévhez képest 2 százalékos a csökkenés a szezonális hatások kiszűrésével. Termelési oldalon a legnagyobb visszaesés a mezőgazdaságban következett be: az ágazat kibocsátása 21,7 százalékkal volt alacsonyabb, mint egy évvel korábban. Az ipari output zuhanása csaknem elérte a 20 százalékot, ezen belül a feldolgozóiparé meg is haladta azt. Az építőipar hozzáadott értéke valamelyest bővült (+0,7 %). A szolgáltatások kibocsátása 3,2 százalékkal csökkent, ezen belül a kereskedelem, javítás, szálláshely szolgáltatás, (-7,6 %), illetve a szállítás, raktározás, posta és távközlés (-6,1 %) ágazatok estek vissza a leginkább. A felhasználási oldalon 6,6 százalékkal csökkent a háztartások fogyasztási kiadása, miközben a közösségi fogyasztás enyhén (+0,7 %) növekedett, így a végső fogyasztás 4 százalékkal csökkent az előző év azonos időszakának bázisán. A bruttó állóeszköz felhalmozás 3,3 százalékkal esett vissza, a bruttó felhalmozás a készletek drasztikus leépítésének a hatására az előző év azonos időszakához képest gyakorlatilag a tavalyi szint felére esett vissza. Bár az export jelentősen csökkent (-16,2 %), az import visszaesése még dinamikusabb volt (-22,6 %), így a nettó export GDP hozzájárulása változatlanul pozitív.

A **fogyasztói árak** augusztusban 5 százalékkal emelkedtek az előző év azonos időszakához képest, miközben a maginfláció 5,1 százalékon, a változatlan adótartalmú árindex 1,2 százalékon áll. Az előző hónapoz képest 0,3 százalékos általános árszínvonal csökkenést regisztráltak. Éves bázison a legnagyobb emelkedés az alkohol és dohányárak körében volt megfigyelhető, a termékcsoport 8,9 százalékkal drágult. Dinamikusan emelkedett a szabályozott termékek (+8,3 %), és a piaci szolgáltatások árindexe (+ 5,9 %).

A fontosabb **tőzsdeindexek** mind pluszban zárták az elmúlt hetet. A Dow Jones 1,74, míg a technológiai részvényeket tömörítő Nasdaq Composite 3,08 százalékot emelkedett. A londoni FTSE 3,29 százalékos többletet tudott felmutatni egy hét leforgása alatt, míg a frankfurti DAX 4,45 százalékkal értékelődött föl. A BUX követve a nemzetközi trendet 2,32 százalékkal zárt pénteken magasabban, mint egy héttel korábban. Az optimista hangulat révén enyhén felértékelődött a hazai fizetőeszköz, a diszkont kicstárjegyek hozama minimálisan csökkent.

A korábbi gyorsjelentésnek megfelelően alakult az **államháztartás** helyzete augusztusban. Az év első nyolc hónapjában (az önkormányzatok nélkül) 913,5 milliárd forint lett az államháztartás hiánya. Ez az éves tervezett hiány 92,1 százaléka. A tárca nem változtat éves előrejelzésén, ami azzal indokolható, hogy érdemben nem módosultak az elmúlt hónapokban a makrogazdasági kilátások. Továbbra is a GDP 6,7 százalékos idei, és 0,9 százalékos jövő évi mérséklődésével számol a tárca. Ugyanakkor valamivel kisebb lesz az idén a beruházások visszaesése, és nagyobb az import csökkenés a májusban prognosztizálthoz képest. Ennek hatása érződik a külkereskedelmi adatokban, hiszen július végéig az áruforgalmi mérlegben több mint 2,6 milliárd euró többlet halmozódott fel. Ennek hatására a korábbinál kedvezőbb folyó fizetési mérleg hiánnyal számol a Pénzügyminisztérium idén és jövőre is. Nem változott viszont az éves eredményszemléletű államháztartási prognózis, a várható hiány az idén GDP arányosan 3,9, jövőre 3,8 százalék. A tárca úgy látja, hogy a GDP visszaesése a harmadik negyedévben lassul, a negyedik negyedévtől kezdve

megindulhat a fokozatos javulás. A jövő esztendő második felétől újra növekedhet a magyar gazdaság.

A kormány elfogadta a jövő évi **költségvetést**, ami a terveknek megfelelően 3,8 százalékos deficittel számol. Az újraelosztás mértéke mérséklődik, az idei 51,5 százalék után jövőre várhatóan 50,5 százalék lesz. A központi költségvetés adóssága 2010-ben a várható GDP arányában eléri a 74,2 százalékot, ami a 2009. év végére várható 73,9 százalékhoz képest kismértékű növekedést jelent.

Az **ipari termelés** volumene az év első hét hónapjában 22,1 százalékkal alacsonyabb volt, mint az előző év azonos időszakában. Júliusban az ipar termelése az előző év azonos hónapjához mérten 19,4 százalékkal, az előző hónaphoz viszonyítva 0,7 százalékkal csökkent. Az iparban megtermelt GDP 2009 első félévében 18,5 százalékkal, a második negyedévben 19,3 százalékkal maradt el az egy évvel korábitól. Az előző negyedévhez mérten az ágazat hozzáadott értéke 5 százalékponttal csökkent. Az ágazati teljesítmények visszaesésének üteme a második negyedévben valamelyest mérséklődött. Júniusban a bruttó termelés 18,8 százalékkal maradt el az egy évvel korábitól. Havi viszonyításban a júniusi kibocsátás 1,7 százalékkal emelkedett az előző havi 2,6 százalékos növekedést követően. Májusban és júniusban tehát az ipari teljes termelés szerény mértékben nőtt. Az iparon belüli folyamatokat alapvetően a feldolgozóipari ágazatok, az export orientál gépipar, vegyipar, gumi- és műanyagipar erőteljes teljesítménycsökkenése határozta meg. Az energiatermelés GDP-je az átlagnál kisebb mértékben esett vissza, a vízellátásé lényegében szinten maradt. A szakértők egybehangzó véleménye szerint Európában és hazánkban is a termelés stagnálása elhúzódó lesz, a lakossági fogyasztás erőteljesen csökken, az exportbővülés pozitív hatása az év végi hónapokban lesz érzékelhető, s a beruházások élénkülése is csak 2010-re várható. A keresleti oldal tehát nem kedvez a gyors fellendülésnek, amit a rendelésállományi adatok is alátámasztanak. Kínálati oldalon a fejlesztések ugyan pozitív eredménnyel járnak, új igényeket kielégítő, jelentős volumenű eredményekkel azonban nem számolunk. A fellendülést ösztönző intézkedések, forrásbővítések folytatódnak, a kezdeti eredmények már mutatkoznak, tartós hatások a negyedik negyedévben várhatók.

A **külkereskedelmi többlet** az előzetes becslés alapján július hónapban az előző hónapok tendenciájának megfelelően tovább növekedett. A behozatal 32 százalékkal, míg a kivitel 18 százalékkal csökkent euróban számolva, az egy évvel korábbi értékhez képest. A külkereskedelmi mérleg aktívuma 2602 millió euróra nőtt. Ez a júniusi forgalomhoz képest 26 százalékos növekedést jelent. Az előző év azonos időszakában hazánknak 136 millió eurós passzívuma volt. Az aktívum növekedését továbbra is az import visszaesése, és a vele együtt járó jelenség a hazai termékek külkereskedelmi piacának szűkülése okozza. Az export import olló értéke jelentősen növekedett, 13,5 százalékosra nyílt, ami a június havi adatokhoz képest 6,9 százalékpontos növekedést jelent. Az export-import olló további nyílásának hátterében az import 4 százalékpontos visszaesése, míg az export júniushoz viszonyított értékének 2,9 százalékpontos javulása áll.

2009. január–júliusban 1718 ezer külföldi vendég 4962 ezer vendégéjszakát töltött el a **kereskedelmi szálláshelyeken**, a vendégek száma 13, a vendégéjszakák száma 12 százalékkal csökkent az előző év azonos időszakához képest. Az időszakra a kereskedelmi szálláshelyek 2186 ezer belföldi vendéget és 5233 ezer belföldi vendégéjszakát jelentettek, a vendégek és az éjszakák száma egyaránt 7 százalékkal csökkent. A szálláshelyek árbevétele folyó áron 10 százalékkal mérséklődött. Július hónapban is – akár az első hat hónap mindegyikében – alacsonyabb vendégforgalmat regisztráltak a kereskedelmi szálláshelyek, mint 2008-ban.

Nemzetközi folyamatok

A hét első felében a rekord mértékű kínai olajimport hatására emelkedett az **olaj** jegyzése, ami a kínai készletek viszonylag alacsony áron való feltöltéséből ered. A piac azt sejtí az adatokból, hogy a kínai gazdaság hamarosan felpörög majd, emiatt van szükség a rendkívüli tartalékképzésre. A drágulás irányába hatott, hogy várakozáson felül csökkentek az amerikai olajtartalékok (-5,9 millió hordó), habár a benzinkészletek (+2,1 millió hordó) és a fűtőolaj tartalékok (+2,0 millió hordó) egyaránt növekedtek, ami a gyér kereslet számlájára írható. A múlt heti kvóta meghatározó ülésén az OPEC nem változtatott a kitermelés mennyiségén. A szervezet számára elfogadható a 70 dollár körüli olajár szint, valamint ennél magasabb árral nem kívánják veszélyeztetni a globális gazdasági kilábalási esélyeket. A hét utolsó kereskedési napján jelentősen csökkent az árfolyam, a piac fundamentális igazolásra vár, ami alátámasztaná a magasabb árszintet, azonban a fűtési szezon kezdetéig kevés az esély az árfolyam keresleti oldali támogatására. A WTI típusú kőolaj pénteken hordónként 69,29 dolláron zárt. A dollár gyengülésével egyre nő a kereslet a biztos befektetésnek számító **arany** iránt. A nemesfém jegyzése pénteken zárásra unciánként 1004,9 dollárra nőtt. A sárga fém idén 14 százalékkal drágult. A magasabb arányú ipari felhasználással bíró ezüst (+46%), platina (+40%) és palládium (+52%) ennél már jóval jelentősebb áremelkedéssel bír.

Az év utolsó negyedében a mostani, ezer köbméterenként mintegy 260 dolláros ár helyett körülbelül 290 dollárért érkezik Magyarországra az **orosz gáz**. Az árat meghatározó összetevőkön belül a legfontosabb, az olaj átlagára a folyó negyedévben ugyanis hordónként 52,7, az utolsóban pedig várhatóan 57,7 dollár lesz.

Az **Európai Unió folyó fizetési mérlege** az előzetes adatok értelmében 55,1 milliárd eurós deficitet halmazott fel 2009 második negyedévében, 2008 azonos időszakában 73,2 milliárd euróra rúgott a hiány. 2009 áprilisától júniusig a bruttó hazai termék 1,9 százalékát tette ki a deficit. A 16 tagú eurózónát tekintve a második negyedévben a passzívum 21,5 milliárd euróra rúgott, ami a GDP 1 százalékát teszi ki, közel megfelelő az első negyedévi 42,4 milliárd euró után.

1. Magyarország helyezése néhány legújabb nemzetközi és európai rangsorban

a. Négy helyet léptünk előre versenyképességben - Régiós középmezőnyben (WEF)

Idén Svájc áll a Világ gazdasági Fórum által készített versenyképességi rangsor élén, ezúttal maga mögé utasította az Egyesült Államokat a 12 szempont alapján összeállított globális versenyképességi index alapján. Magyarország négy helyet előrelépve az 58. pozíciót foglalja el a 133 országot tömörítő 2009-2010-es ranglistán, ami a tágabb értelemben vett kelet-európai régiós országok között a középmezőnyt jelenti. **Ez 4 hellyel kedvezőbb pozíció mint a tavalyi**, azonban a kelet-európai régió országainak többsége így is megelőz minket. **Csehország a régió éllovasa a globális versenyképességi index (GCI) alapján: két hellyel a 31. pozícióba lépett előre**, és maga mögé utasította a tavaly még régiós elsőséggel büszkélkedő Észtországot (ezúttal a 35. helyen áll). Szlovénia 5 helyezést javított 2008-2009-es teljesítményén, a 133 országot tartalmazó listán a 37. pozícióba ugrott. Ezt követően viszonylag nagyobb "hézag" következik a térség országai között: **Lengyelország ugyanis a 46. helyen tartózkodik az összesített listán**, ami a régió leglátványosabb előretörését jelenti (7 helyet javított), őt követi **Szlovákia és Litvánia (9 hellyel csúszott vissza)**. Magyarország pontszáma (4.22) tehát a hetedik helyre volt elég a régióban, megelőzve Romániát, aki szintén 4 helyet tudott javítani. A térség legnagyobb vesztese (a GCI rangsora alapján) nem meglepő módon Lettország volt: 14 helyet zuhant vissza.

A globális versenyképességi index 12 pilléren épül: intézmények, infrastruktúra, makrogazdasági stabilitás, egészségügyi és alapfokú oktatás, felsőfokú oktatás és tréning, árupiaci, illetve munkaerő

piaci hatékonyság, pénzügyi piacok, technológiai készültség, piacméret, üzleti környezet, innováció.

A jelentés **Magyarországra vonatkozó részéből kiderül, hogy a 12 pillér közül hazánk az innováció tekintetében érte el a legalacsonyabb pontszámot (3.5 pontot a lehetséges 7-ből).** A megkérdezettek a magyar üzleti élet legnagyobb problémái között legtöbbször az adótörvényeket említik, ezt követik a finanszírozási nehézségek, majd az adóráták alakulása. **További hátráltató tényező a politikai instabilitás, a bürokrácia és a korrupció.**

b. Romlott az üzleti környezet Magyarországon

Magyarország **hátrébb csúszott az üzleti környezetet 183 országban vizsgáló 2010-es Doing Business listán: hazánk a tavalyi 41. helyről idén a 47. helyre szorult vissza.** A régiós gazdaságok közül a baltiak, Szlovákia és Bulgária előzi meg Magyarországot, így a térség országai között a **középmezőnyben helyezkedünk el.** Az üzletbarát környezetet felmérő rangsor élén nem történt változás, továbbra is Szingapúr áll az első helyen.

Az elmúlt egy év nehéz volt az üzleti élet számára. A cégeknek a fejlett országokból kiindult és globális gazdasági visszaesésben kicsúcsosodó pénzügyi válság hatásaival kellett megbirkózniuk. Nehezebbé vált a forráshoz való hozzáférés, a kereslet látványosan visszaesett és a kereskedelem globálisan lelassult - áll a Világbank Doing Business 2010 napvilágot látott jelentésében. A Doing Business rangsorát több szempont alapján állítják össze. Ilyen szempont például a vállalkozás beindításának könnyűsége, az építési engedélyek, a munkavállalók felvétele, a tulajdonbejegyzés, a hitelhez jutás, a befektetők védelme, illetve az adófizetés is. Az egyes szempontok számszerűsítése érdekében több tényezőt vesznek figyelembe a jelentés készítői: így például a vállalkozás indításánál a procedúrák számát, azok időigényét, költségét és az indítás minimum tőkeigényét.

A Világbank jelentéséből az is kiderül, hogy a reformok elsősorban az üzlet beindításának és működtetésének könnyítésére, a tulajdonjogok erősítésére és csődeljárások hatékonyságának növelésére irányultak. A Doing Business felmérése megjegyzi, hogy a reformok végrehajtása sokkal esélyesebb az alacsony- és középjövedelemmel rendelkező országokban, mint a fejlett gazdaságokban. Régiós összevetésben ezért is következhetett be az, hogy a fejlett országokat tömörítő csoport összességében hátrébb csúszott, míg például a kelet-európai régióban tapasztalható átlagos rangsor előkelőbb helyeket mutat a tavalyinál (a tavalyi 76-os átlag után idén 71-es átlagot produkáltak ezek a gazdaságok). **A felmérés eredményei azt mutatják, hogy a 2008-2009-es évben a kelet-európai és közép-ázsiai régiók voltak a legaktívabbak az üzleti életet elősegítő reformok területén.**

c. Potenciálja alatt teljesít Magyarország az innovációban

A kutatás és fejlesztés és innováció terén az Európai Unió továbbra is az Egyesült Államok után kullog, különösen a GDP-arányos ráfordítások és az innováció hatékonysága tekintetében, derül ki az Eurostat frissen közzétett adataiból. **Magyarország sem jutott feljebb a felzárkózó országok köréből – melyeknél valamennyi k+f és innovációs mutató alatta marad az uniós átlagnak –, és messze az adottságai és lehetőségei alatt teljesít –** olvasható az OECD magyar nyelven szeptemberben közzétett ország-elemzésében.

Az EU27-ek átlagosan hazai össztermékük 1,85 százalékát költötték kutatásra és fejlesztésre 2007-ben, ami nagyjából megegyezik az előző év eredményével. Németország, Franciaország és Nagy-Britannia a K+F-re fordított összes uniós kiadás 60 százalékát fedte le, miközben a GDP arányában továbbra is Svédország (3,60%) és Finnország (3,47%) az uniós listavezetők. A lista végén Ciprus, Szlovákia, Bulgária és Románia állnak. 2006-hoz képest Magyarországon is csökkent a GDP-arányos K+F kiadás mértéke. **Hazánk 2006-ban még GDP-jének 1 százalékát fordította K+F-re, 2007-ben viszont már csak 0,97 százalékát. Az új tagállamok közül a csehek (1,54%) és a szlovének (1,45%) teljesítettek jól, de még ők is az uniós átlag alatt vannak.**

Az **OECD** tavaly elkészített felmérése szerint Magyarországon kormányzati és regionális szinten mintegy 40 különböző pénzügyi és egyéb támogatási eszköz létezik az innováció elősegítésére, összességében azonban a rendszer meglehetősen bonyolult, helyenként átláthatatlan, és az egyes eszközök között előfordulnak szükségtelen átfedések. Aggodalomra ad okot, hogy mindeddig nem készült átfogó elemzés a támogatási rendszer hatékonyságáról. Magyarországon az egyik komoly probléma, hogy a cégek nagyon keveset, a hazai összterméknek csak mintegy 0,48 százalékát fordították kutatásra és fejlesztésre 2006-ban. Ez a szám még az uniós átlag felét sem éri el. Ugyanakkor az innováció szerkezetével is bajok vannak: Magyarországon az innováció jelentős részét néhány nagy nemzetközi cég végzi, melyek ugyan jól kapcsolódnak a nemzetközi piacokhoz és innovációs hálózatokhoz, de az esetek többségében elszigetelődnek a hazai innovációs rendszertől és a nemzeti szinten kiemelten kezelt fejlesztési irányoktól. **Ugyanakkor a nagyszámú hazai kis- és közepes vállalkozás alig végez innovációs tevékenységet, vagy ha mégis, nehezen tud kijutni az eredményekkel a nemzetközi piacokra. A magyar gazdaságnak innovációs szempontból egészségtelenül kettős a szerkezete.** Piaci szereplők szerint a kockázati tőke hiánya és a nagyon bürokratikus és gyakran változó k+f támogatási rendszer nagyban hozzájárulnak a kis- és közepes cégek innovációs passzivitásához. Szintén hátrányt jelent, hogy a magyar cégek többsége nem érti a kockázati tőke működését és túl nagymértékben támaszkodik állami támogatásra. Az OECD szerint mintegy tucat kockázati tőke-alap működik Magyarországon; nemzetközi összehasonlításban azonban a kockázati tőke aránya messze elmarad a nemzetközi mezőnytől: **a nemzeti össztermékre vetítve csak mintegy 6 százaléka az uniós átlagnak.**

2. A közép-kelet európai vállalkozások helyzete 2009 szeptemberében

Az APEH Top 100-as listáját 2006-2008 között vezető nagyvállalataink a MOL, az Audi, és az E.ON Földgáz Trade Zrt., a Corface Hungary és Manager Magazin TOP 500 felmérésben az Európához 2004-ben csatlakozott 13 ország vállalkozásai közül a 10 legnagyobb vállalatai közé kerültek: **a MOL a második, az Audi a nyolcadik, az E-ON a huszonhatodik helyen zárt. A Top 500-as lista 72 magyar cégéből 13 található az első százban, 10 pedig az első 50 között. A MOL 14 069 millió eurós nettó árbevétellel, és 562,1 millió eurós adózott eredménnyel lett a második 2008-ban. A régió legnagyobb bankja az OTP bank lett.**

A jó helyezések egyik oka lehet, hogy a mivel a hazai gazdaság az elmúlt években folyamatosan lassult, a hazai nagyvállalatoknál már megtörtént a többi közép-kelet Európában jelenleg lezajló kompenzáció. A magyar mellett a bolgár, a horvát, a lett, a litván és az ukrán cégek száma nőtt, míg a cseh, lengyel, román, szerb és szlovák vállalatok közül a tavalyihoz képest kevesebb került be a régiós élmezőnybe.

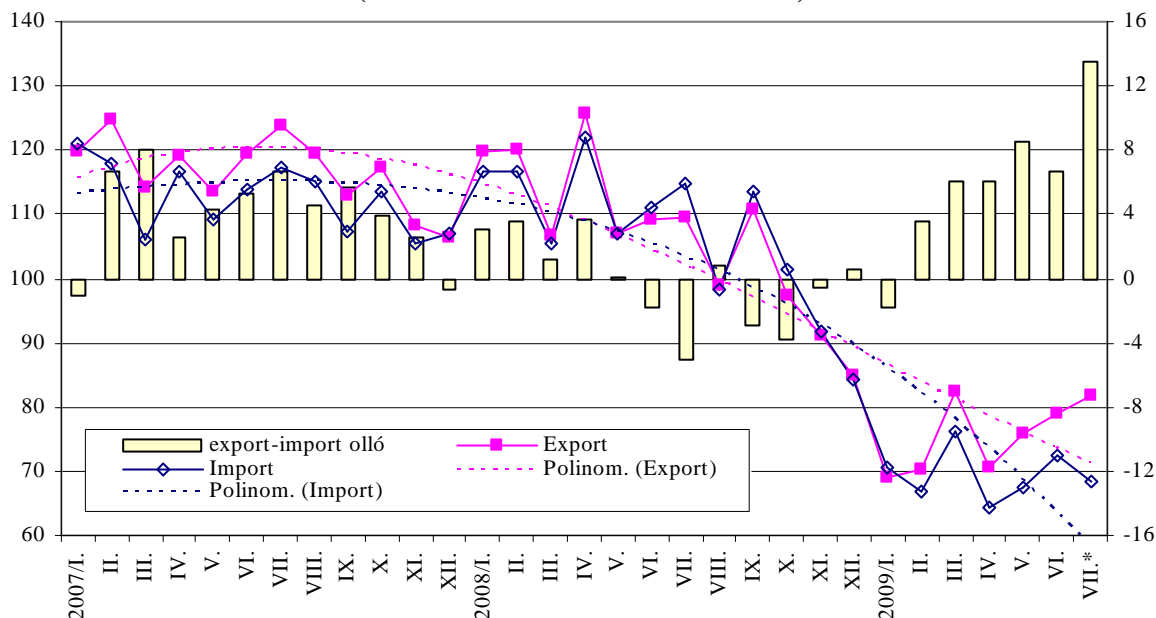
A Régiós 500-ban az energetikai, bányászati cégek szerepelnek a legnagyobb súllyal, mivel ezeknek a szektoroknak a vállalkozásai nagyvállalatok. A legnagyobb kapitalizációjú cég a Cseh CEZ lett 2009.VII. 31-ei adatok szerint 20,80 milliárd euróval. A régió 500 legnagyobb cégének összesített árbevétele 2008-ban kilenc százalékkal bővült az előző évhez képest. A régiós vállalatok árbevétele euróban számolva 11 százalékkal nőttek a megelőző évihez képest, az adózott eredmény viszont 26 százalékkal romlott.

2009 első negyedében a listán lévő vállalatok 76 százaléka (átlagosan 23 százalékos) zsugorodásról számolt be. A cégek fennmaradó 24 százaléka is csupán 7 százalékos bővülésre volt képes. A cseh autógyártás 23, a teherautó-értékesítés 50 százalékkal esett vissza az első negyedévben, egyes építőipari alágazatokban a zuhanás szintén 50 százalék körüli. Drasztikusan visszaesett a hagyományos médiavállalatok árbevétele is.

Melléklet

1. ábra

A külkereskedelmi termékforgalom havonkénti alakulása euróban
(az előző év azonos időszaka=100)

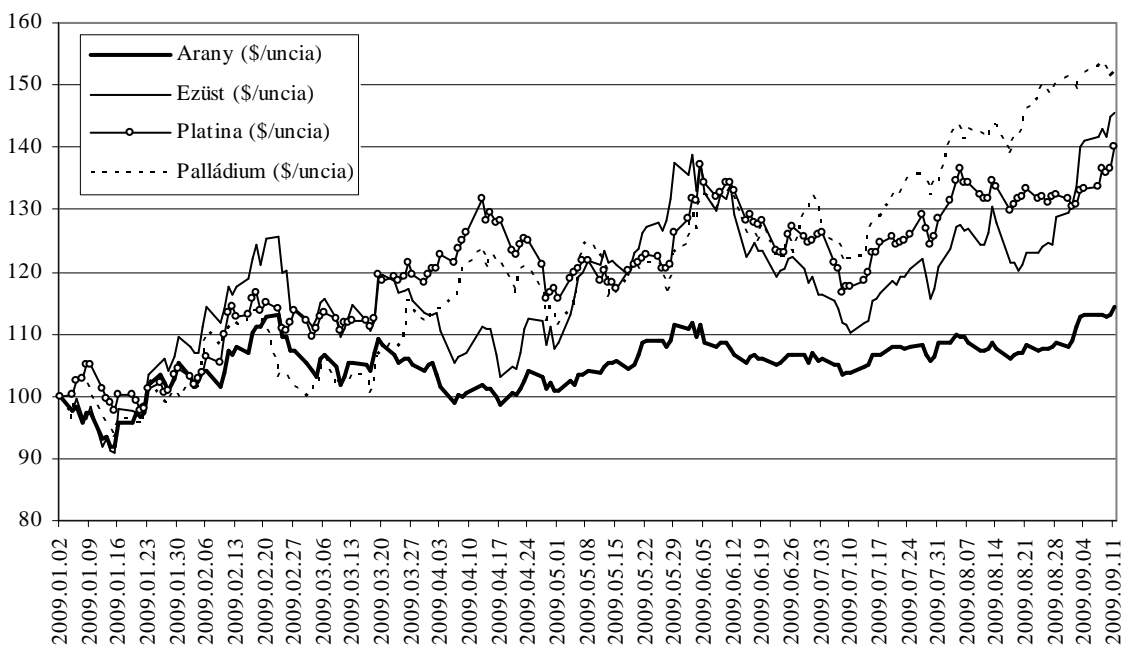

Forrás: KSH

Megjegyzés: */ becsült adat

2. ábra

Nemesfémek napi záróra, index, 2009. január 2.=100

Forrás: Questor, kitco.com